

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Βιζυηνός παρουσιάζοντας τα γεγονότα που αποτελούν τον κορμό της αφήγησής του τα διακρίνει σε επιμέρους ενότητες – σκηνές, δημιουργώντας δομικά τις προϋποθέσεις μιας θεατρικής παρουσίασης του έργου. Πιο συγκεκριμένα, στο «Αμάρτημα της μητρός μου» συμμετέχουν πολλά πρόσωπα, που δρουν είτε ως πρωταγωνιστές είτε ως δευτεραγωνιστές είτε ως σιωπηρά («βουβά») πρόσωπα· χρησιμοποιείται σε πολλά σημεία ο διάλογος, ένα από τα πιο απαραίτητα στοιχεία του θεατρικού λόγου. Επίσης, παρατηρείται εναλλαγή προσώπων, σκηνών, επεισοδίων και είναι περιορισμένη η χρήση της περιγραφής· παρουσιάζονται διαφορετικοί χώροι, που εναλλάσσονται, όπως τα σκηνικά του θέατρο. Τέλος, υπάρχουν δομικές ενότητες με σχετική αυτοτέλεια, όπως οι πράξεις ενός θεατρικού έργου καθώς και σκηνογραφία και εξωγλωσσικές παρατηρήσεις με τη μορφή σκηνοθετικών οδηγιών. Παραδείγματα που να επιβεβαιώνουν την θεατρικότητα στο συγκεκριμένο απόσπασμα μπορούν να θεωρηθούν:

- η σκηνή της υιοθεσίας (π.χ. «Ἡ εἴσοδός του εἰς τὸν οἶκον μας... παρ' ἡμῖν»).
- τα διαλογικά μέρη του αποσπάσματος (π.χ. «-Το κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου....»)
- η εναλλαγή των σκηνών, π.χ. από την σκηνή της υιοθεσίας μεταφερόμαστε στην σκηνή της σύγκρουσης Γιωργή-μητέρας.
- η παρουσία πολλών προσώπων (π.χ. Μηχαλιέσσα, Γιωργής, πρωτόγερος, γονεῖς κοριτσιού, κορίτσι, τα ἀδέρφια του Γιωργή κλπ)
- εξωγλωσσικές παρατηρήσεις με τη μορφή σκηνοθετικών οδηγιών (π.χ. « .. κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου », «-ῶ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως...»)

(Οι μαθητές καλούνται να αναφέρουν τρία παραδείγματα θεατρικότητας)

B1. Ο Βιζυηνός έζησε την περίοδο που το γλωσσικό ζήτημα απασχολούσε έντονα τους πνευματικούς ανθρώπους της χώρας. Ο ίδιος υπήρξε υπέρμαχος της δημοτικής, δεν έκανε, όμως, την παράτολμη κίνηση να γράψει τα διηγήματά του ολόκληρα στη δημοτική, αλλά φρόντισε ώστε η καθαρεύουσά του να είναι όσο πιο εύληπτη και κατανοητή γίνεται.

Τη γλώσσα, λοιπόν, του Βιζυηνού χαρακτηρίζει μια ιδιότυπη διγλωσσία. Στα αφηγηματικά μέρη των διηγημάτων του ακολουθώντας την παράδοση της εποχής του χρησιμοποιεί την καθαρεύουσα, μια καθαρεύουσα, όμως, εντελώς δική του, ζωντανή και εύπλαστη, χαλαρή κι ανοιχτή σε πολλές λέξεις και τύπους της λαϊκής γλώσσας (“εκλαϊκευμένη καθαρεύουσα”). Έτσι και στο συγκεκριμένο κείμενο, όταν αφηγείται ο μορφωμένος αφηγητής της ώριμης ηλικίας, χρησιμοποιεί λέξεις και τύπους αρχαιοπρεπείς. Στα διαλογικά, όμως, μέρη υιοθετεί λαϊκό λόγο, δημοτική με στοιχεία της θρακιώτικης ντοπιολαλιάς. Έτσι, όταν μιλάνε τα πρόσωπα, ακόμα και ο ίδιος ο συγγραφέας, η γλώσσα είναι απλή δημοτική, αυτή που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι του απλού λαού, ενώ δεν απουσιάζουν και οι τουρκικές λέξεις προκειμένου να αποδοθεί ένα ιδιαίτερο χρώμα και να εξυπηρετηθεί η αληθοφάνεια των προσώπων.

Ο συνδυασμός, λοιπόν, της ήπιας καθαρεύουσας του Βιζυηνού με τη δημοτική, συμβάλλει στη δημιουργία ενός οικείου ύφους που κερδίζει τον αναγνώστη και καθιστά το έργο προσιτό.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα εκλαιευμένης καθαρεύουσας είναι: «Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρὸς καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἔμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τὸν ὦμον του.», «οἱ δὲ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἔταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν μαστόρων», «ὄτι τὰ δάκρυά της ἔρρεον σιγαλὰ», «οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!».

Χαρακτηριστικά παραδείγματα λαϊκῆς γλώσσας είναι: «Ποῖος ἀπὸ 'σᾶς εἶναι ἢ ἐδικὸς ἢ συγγενῆς ἢ γονιὸς τοῦ παιδιοῦ τούτου περισσότερο ἀπὸ τὴν Δεσποινῶ τὴν Μηχαλιέσσα κι' ἀπὸ τοὺς ἐδικούς της;», «δὲν τὸ ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφانو, μόν' ἀπέθανε καὶ ἡ μάνα του καὶ τὸ ἄφηκε μέσ' στὴ στράτα!», « Μὴ μοῦ φέρετε τίποτε, ... ἐγὼ δουλεύω καὶ τὸ θρέφω, 'σὰν πῶς ἔθρεψα καὶ σᾶς», «Δὸς το 'πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾶς. Αὐτὴν τὴν φορὰν σὲ τὸ λέγω μὲ τὰ σωστά μου!».

(Οἱ μαθητὲς καλοῦνται νὰ δώσουν ἀπὸ 1 παραδειγμάτων γιὰ κάθε γλωσσικὴ ἐπιλογή.)

B2 α. Ὡς πρὸς τὴ χρονικὴ διάρκειά, ὁ Βιζυηνός, συνηθίζει νὰ συμπυκνώνει τὸν χρόνο τῆς ἀφήγησης με δύο κυρίως τεχνικὲς σύντμησης: εἴτε με τὴν περιληπτικὴ περιγραφή κάποιων μὴ σημαντικῶν γεγονότων εἴτε παραλείποντας ἐντελῶς κάποια ἄλλα γεγονότα. Ἐτσι, ὁ χρόνος τοῦ μύθου εἶναι μικρότερης διάρκειας ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς ἱστορίας. Στὸ συγκεκριμένο χωρίο περιγράφει συνοπτικὰ τὴν περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ πρώτου υἱοθετημένου κοριτσιοῦ. Με τέσσερα ῥήματα «ἠυξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καὶ ὑπανδρεύθη » ἀποδίδει ὅλη τὴ ανατροφή, διαπαιδαγώγηση καὶ ἀποκατάσταση τῆς. Ἡ ἐπιλογή αὐτὴ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δε συμβάλλει σημαντικὰ στὴν ἐξέλιξη τῆς πλοκῆς τῆς ἱστορίας. Ἐπίσης ὁ ἀφηγητὴς ἔχει περιορισμένη δράση στὴν παρούσα ἐνότητα, ἀφοῦ μεγάλο μέρος τῆς ἀφήγησης τῶν γεγονότων βρίσκει τὸ Γιωργῆ νὰ ἔχει ἀποδημήσει. Δὲν ἔχει, λοιπόν, ὀλοκληρωμένη ἀντίληψη καὶ ἀποδέχεται ἀπόλυτα τὴν ἀρνήση τῶν ἀδελφῶν του, που ἐργάζονταν σὲ ἐργαστήρια ἀπαιτητικῶν τεχνιτῶν προκειμένου οἱ ἀμοιβές τους νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν περιποίηση καὶ τὴν προίκα τῆς υἱοθετημένης κόρης. Δὲ θέλει νὰ ἀφιερῶσει χρόνο σὲ ἓνα ἄτομο ἰδιοτελὲς καὶ ἀχάριστο που ἐκμεταλλεύτηκε τὴν οἰκογένεια του καὶ κυρίως τὴ μητέρα του. Με αὐτὴν τὴ σύντμηση τοῦ χρόνου ἀπαξιώνει τὴ συμπεριφορὰ τοῦ κοριτσιοῦ.

B2. β. Χαρακτηριστικὸ τῆς γραφῆς τοῦ Βιζυηνού εἶναι ἡ ἐνδιαφέρουσα διαπλοκὴ τοῦ χρόνου τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀφήγησης, καθὼς ἡ ἀφήγηση δὲν ἀκολουθεῖ εὐθύγραμμη πορεία, ἀλλὰ παρουσιάζονται πολλές ἀναχρονίες, που ἀναδεικνύουν τὶς αιτιώδεις σχέσεις τῶν γεγονότων, ἀποφορτίζουν τὴ δραματικὴ ἀτμόσφαιρα, υποστηρίζουν τὸν αἰνιγματικὸ χαρακτήρα τοῦ ἔργου καὶ καθιστοῦν ἐνδιαφέρουσα καὶ δυναμικὴ τὴν πλοκὴ σπάζοντας τὴ μονοτονία τῆς ἀφήγησης καὶ ἐπιμηκύνοντας τὸ χρόνο τῆς.

Στη συγκεκριμένη αναδρομική αφήγηση η μητέρα προκειμένου να πείσει το Γιωργή να αποδεχθεί την υιοθεσία της Κατερινιώς προσπαθεί να αποδείξει ότι το κοριτσάκι δεν είναι ξένο αλλά πραγματική αδερφή του. Τονίζει ότι το πήρε νεογνό, αφού οι φυσικοί του γονείς είχαν πεθάνει, και ότι όποτε έκλαιγε το έβαζε στο στήθος της για να το ηρεμήσει, θέλοντας να δείξει ότι λειτούργησε ως πραγματική μητέρα. Στη συνέχεια, αναφέροντας ότι το τύλιξε με τα σπάργανα των παιδιών της και ότι το κοίμισε στην κούνια τους επιδιώκει να πείσει το Γιωργή ότι το Κατερινιώ είναι αδελφή του, γι' αυτό και έχει καθήκον να βοηθήσει στην ανατροφή της. Βέβαια τα επιχειρήματά της, επειδή δεν έχουν λογική βάση, δεν είναι πειστικά. Έτσι ο Γιωργής εμμένει στην αρχική του θέση και αυτό οδηγεί την μητέρα στην αποκάλυψη του μυστικού.

Γ1. Η διαδικασία της υιοθεσίας σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται εκτενώς από τον συγγραφέα. Με απλό αλλά περίτεχνο τρόπο δίνεται από το συγγραφέα η σκηνή της «δοκιμασίας» από τον πρωτόγερο και της οριστικής παράδοσης του παιδιού και του αποχωρισμού των γονέων από αυτό με την διαβεβαίωση από όλους ότι κανένας δε θα διεκδικήσει το παιδί από τη νέα του μητέρα. Αναμφισβήτητα, οι φυσικοί γονείς του παιδιού είναι τραγικές φιγούρες σε αυτό το σκηνικό. Με μια περιγραφή που δεν ρέπει στο μελοδραματισμό, απλή, αλλά συγκλονιστική, δίνεται ο βουβός πόνος του φυσικού πατέρα, που «ήτον ώχρὸς καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἔμπρός του», και ο σπαραγμός της συζύγου του, που «ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τὸν ὦμον του». Με ανάλογο τρόπο δίνονται και τα συναισθήματα της νέας μητέρας: ο φόβος και η αγωνία για την αίσια έκβαση της διαδικασίας (« Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν...εὐτυχίαν της»). Η συγκράτηση που χαρακτηρίζει την αφήγηση του Βιζυηνού και η απουσία συναισθηματικών εξάρσεων και υπερβολών αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του Βιζυηνού, καθώς η παιδεία του και η συστηματική μελέτη της ψυχολογίας τον αποτρέπουν ενστικτωδώς από τις συναισθηματικές ακρότητες, επιθυμώντας να επενδύσει στη βαθύτητα του κειμένου μέσω της ψυχογραφικής του διάστασης.

Δ1. Ανάμεσα στα δυο αποσπάσματα μπορούμε εύκολα να εντοπίσουμε τόσο ομοιότητες όσο και διαφορές.

Ομοιότητες:

- και στα δυο κείμενα γίνεται φανερό ότι η ανατροφή παιδιών από ξένους ήταν κάτι το σύνηθες.
- και στα δυο κείμενα το παιδί είναι κοριτσάκι σε βρεφική ηλικία (αφορά τη δεύτερη υιοθεσία του Αμαρτήματος)
- τόσο η Μηχαλιέσσα όσο και ο Τάσος παρόλη την οικονομική δυσχέρεια αποφασίζουν να υιοθετήσουν το παιδί.
- και τα δυο παιδιά βρίσκονται παρατημένα στο δρόμο (αφορά την δεύτερη υιοθεσία του Αμαρτήματος.)
- οι συνθήκες εργασίας των αγοριών και στα δυο αποσπάσματα είναι πολύ δύσκολες («οἱ δὲ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἔταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν μαστόρων», «Μα ὡς τώρα μοῦ τᾶπαιρνε ὁ μάστορης και μέδερνε σάν δέν τοῦ πήγαινα μιάμιση δραχμὴ κάθε βράδυ»)

Διαφορές :

- Στο Αμάρτημα, στην πρώτη υιοθεσία, υπάρχει τελετουργικός χαρακτήρας σε αντίθεση με τους «Άθλιους των Αθηνών».
- Στο κείμενο του Κονδυλάκη ο Τάσος αποφασίζει να δουλέψει σκληρά για την ανατροφή του παιδιού, ενώ στο Αμάρτημα τα αγόρια αρνούνται κατηγορηματικά να δουλεύουν για να συντηρούν το δεύτερο υιοθετημένο κορίτσι , την Κατερινιώ.
- Στο κείμενο του Κονδυλάκη ο Τάσος, επηρεασμένος από την γριά η οποία φαίνεται να θέλει να επωφεληθεί οικονομικά από την υιοθεσία, αποφασίζει να πληρώνει για να κρατήσει το παιδί ,ενώ στο Αμάρτημα η μητέρα το κρατάει η ίδια.

(Οι μαθητές καλούνται να δώσουν 3 ομοιότητες και 2 διαφορές από τις παραπάνω).

Πρώτοι με την πρώτη!